



مدل سازی دینامیکی و کنترل مود لغزشی یک ربات موازی سه درجه آزادی با ساختار 3[P2(US)]

محمود مزارع^۱, مصطفی تقی‌زاده^{۲*}, محمد رسول نجفی^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، مهندسی مکانیک، دانشگاه شهید بهشتی، تهران

۲- استادیار، مهندسی مکانیک، دانشگاه شهید بهشتی، تهران

۳- مری، مهندسی مکانیک، دانشگاه قم، قم

*تهران، صندوق پستی 1743524155 mo_taghizadeh@sbu.ac.ir

چکیده

در این مقاله، مدل سازی دینامیکی و کنترل یک ربات موازی با سه درجه آزادی انتقالی انجام شده است. با توجه به مقید بودن سیستم، معادلات قید بر اساس سینماتیک ربات استخراج و مدل دینامیکی ربات با استفاده از روش لاگرانژ به دست آمده است. به منظور کنترل موقعیت ربات روی مسیر طراحی شده، با توجه به عدم قطعیت در مدل دینامیکی استخراج شده، یک کنترل کننده مود لغزشی، طراحی شده که در مقابل تأثیرهای مدل مقاوم می‌باشد. عملکرد کنترل کننده طراحی شده در شرایط مختلف از جمله در حضور اختشاش و تغییر پارامترهای سیستم، شبیه‌سازی و مورد بررسی قرار گرفته است. بدین منظور، پاسخ کنترل کننده مود لغزشی با پاسخ یک کنترل کننده خطی سازی پسخوراند مقایسه شده و تأثیر اختشاش و تغییر پارامترها روی هر دو کنترل کننده نشان داده شده است. همچنین تأثیر در نظر گرفتن تابع سطح لغزش متفاوت در عملکرد کنترل مود لغزشی و استفاده از انتگرال خطای خود خطای بررسی شده است. نتایج نشان می‌دهند که کنترل کننده مود لغزشی پیشنهادی با وجود در نظر گرفتن اختشاش و عدم قطعیت‌های موجود در مدل، قادر به کنترل حرکت ربات موازی روی مسیر طراحی شده بوده و دارای عملکرد مطلوبی می‌باشد.

اطلاعات مقاله

مقاله پژوهشی کامل

دریافت: ۲۵ تیر ۱۳۹۵

پذیرش: ۲۲ شهریور ۱۳۹۵

ارائه در سایت: ۱۱ مهر ۱۳۹۵

کلید واژگان:

ربات‌های موازی [3[P2(US)]]

مدل سازی دینامیکی

معادلات سیستم مقید

کنترل مود لغزشی

تابع سطح لغزش

Dynamic Modeling and Sliding Mode Control of a Three DOF Parallel Robot with 3[P2(US)] Structure

Mahmood Mazare¹, Mostafa Taghizadeh^{1*}, Mohammad Rasool Najafi²

۱- School of Mechanical Engineering, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

۲- School of Engineering, University of Qom, Qom, Iran.

* P.O.B. 1743524155, Tehran, Iran, mo_taghizadeh@sbu.ac.ir

ARTICLE INFORMATION

Original Research Paper

Received 15 July 2016

Accepted 12 September 2016

Available Online 02 October 2016

Keywords:

3[P2(US)] parallel manipulator

dynamic modeling

constrained systems equations

sliding mode control

sliding surface function

ABSTRACT

In this paper, dynamic modeling and control of a three-degrees-of-freedom parallel robot with pure translational motion is performed. Constraint equations are derived based on the kinematic model of the robot and Lagrange method is applied to derive the dynamic equations. In order to control the robot position on planned reference trajectories, in presence of uncertainties of the dynamic model a sliding mode controller is designed which is robust against the uncertainties and induced noises. Performance of the designed controller is simulated and evaluated in different conditions including the presence of noise and parameters variation. In this regard, a comparison has been made between the response of the proposed sliding mode controller and response of a feedback linearization controller, indicating their capabilities in noise rejection and compensation of parameters variation. Also, the effect of defining different sliding surfaces on the performance of the sliding mode controller, and using the integral of error instead of the error itself, have been studied and examined. Results show that the proposed sliding mode controller has a desirable performance in tracking the reference trajectories in presence of the model uncertainties and noise for this kind of parallel mechanism.

به علت مزایای ذکر شده در بالا، ربات‌های موازی زمینه‌ای است که تحقیقات گسترده‌ای روی آن در حال انجام است از قبیل: تحلیل سینماتیک، تحلیل فضای کاری، شناسایی پارامترها، وغیره [3,2]. ربات‌های موازی سه درجه آزادی دارای مزایای ذکر شده در بالا و همچنین کامل ترین نوع حرکت در فضا می‌باشند اما این ربات‌ها همیشه در کاربردهای رایج قابل استفاده نیستند [5,4]. از طرفی در سال‌های اخیر ربات‌های موازی با درجه آزادی کمتر از سه، که هم شامل مزایای مکانیزم‌های موازی و هم مزایای دیگری

ربات‌های موازی در چند دهه گذشته مورد توجه صنعت و دانشگاه قرار گرفته‌اند. در مقایسه با ربات‌های سریال، ربات‌های موازی دارای ویژگی‌های خاصی هستند از قبیل: صلبیت بالا، دقت و جهت‌گیری بهتر، عملکرد پایدارتر، ظرفیت بالای بار دینامیکی و موقعیت مناسب سیستم عملگرها [1]. از آنجا که این مکانیزم‌ها دارای صلبیت بالایی هستند عملگرها عموماً در نزدیکی پایه قرار دارند و کنترل می‌شوند.

برای ارجاع به این مقاله از عبارت ذیل استفاده نمایید:

M. Mazare, M. Taghizadeh, M. R. Najafi, Dynamic Modeling and Sliding Mode Control of a Three DOF Parallel Robot with 3[P2(US)] Structure, *Modares Mechanical Engineering*, Vol. 16, No. 10, pp. 60-68, 2016 (in Persian)

ربات داده شده بود [26].

طراحی مسیر بخش مهمی از سیستم کنترلی در سیستم‌های رباتیک است. هدف اصلی از طراحی مسیر برای ربات موازی یافتن مسیری است که از یک نقطه ابتدایی شروع و به یک نقطه انتهایی برسد. حرکت روی مسیر مورد نظر باید تا حد ممکن آرام و پیوسته باشد تا تغییرات ناگهانی در موقعیت، سرعت و شتاب رخ ندهد. توابع ریاضی متعددی از قبیل منحنی‌های چندجمله‌ای، منحنی‌های اسپیلین و منحنی‌های درجه سوم برای طراحی مسیر وجود دارد.

ساختار موازی [3P2(US)]، جهت حصول برخی ویژگی‌ها، نظری داشتن سه درجه آزادی و دستیابی به حرکت انتقالی خالص در مجری نهایی، توسط نویسنده‌گان ارائه شده و پارامترهای هندسی (بعد و زوایای) آن نیز برای دستیابی به ویژگی‌هایی مانند فضای کاری نسبتاً بزرگتر، عدم ایجاد وضعیت‌های تکین در فضای کاری سینماتیکی، بهینه‌سازی و طراحی شده‌اند [27].

در این مقاله با استفاده از روش لاغرانژ معادلات دینامیکی ربات برای اولین بار استخراج شده و با استفاده از دینامیک معکوس و مستقیم، شبیه‌سازی دینامیکی ربات مورد مطالعه صورت گرفته است. به منظور کنترل موقعیت ربات مذکور، با استفاده از روش کنترل مود لغزشی یک کنترل کننده نیز طراحی شده است. طراحی مسیر ربات با استفاده از منحنی‌های اسپیلین انجام شده و به عنوان مسیر مرجع به ربات داده می‌شود تا توسط کنترل کننده مود لغزشی ریدایی شود.

نوآوری مقاله عبارتست از: 1) مدل‌سازی دینامیکی و استخراج معادلات حرکت ربات موازی [3P2(US)]. 2) اعمال روش‌های خطی سازی پسخوراند و مود لغزشی با دو دینامیک سطح لغزش متفاوت در حضور عدم قطعیت و نویز روی مکانیزم پیشنهادی و مقایسه نتایج مربوطه.

ساختار این مقاله بین ترتیب است: در قسمت 2 مکانیزم طراحی شده معرفی شده است. سپس در قسمت 3 به تحلیل سینماتیک ربات که شامل سینماتیک معکوس است، پرداخته شده و در قسمت 4 مدل‌سازی دینامیکی ربات آورده شده است. در قسمت 5 کنترل کننده مود لغزشی طراحی شده است. در قسمت 6 به طراحی مسیر با استفاده از منحنی‌های اسپیلین اشاره شده و در قسمت‌های 7 و 8 نتایج تکنیک کنترل در دو شبیه‌سازی و نتیجه‌گیری ذکر شده است.

2- معرفی مکانیزم پیشنهادی

یکی از کاربردهای مهم ربات‌های موازی با درجات آزادی انتقالی در فرایندهای ماشین‌کاری است. شماتیک مدل ربات طراحی شده در شکل 1 نشان داده شده است. مکانیزم مورد نظر از یک صفحه پایینی متحرک به نام مجری نهایی، صفحه بالایی (پلتفرم ثابت) و سه بازو تشکیل شده است. هر بازو به وسیله یک مفصل کشویی به پایه متصل است.

روی هر شاخه دو مفصل یونیورسال توسط میله به دو مفصل کروی متصل شده است. طراحی مفاصل این ربات بر این مبنای بوده که فقط سه حرکت انتقالی برای مجری نهایی امکان‌بیزیر باشد. بنابراین برای اینکه مجری نهایی دوران نداشته باشد یک ساختار متوازن اضلاع توسط مفاصل یونیورسال و کروی تشکیل شده تا از دوران مجری نهایی جلوگیری کند. از این رو این ربات [3P2(US)] نامگذاری شده است. مفاصل کشویی که به عنوان عملگر در این مکانیزم استفاده شده‌اند از یک طرف به پایه در یک

از قبیل کاهش هزینه تمام شده در طراحی و ساخت می‌باشند، توجه محققین زیادی را به خود جلب کردند [6]. ربات‌های سه درجه آزادی بسیاری برای کاربردهای مختلف، طراحی و مونتاژ شده‌اند [8,7] که از جمله‌ی آنها می‌توان به ربات دلتا با سه درجه آزادی انتقالی، ربات موازی کروی با سه درجه آزادی چرخشی و ربات‌های موازی با درجات آزادی ترکیبی نیز اشاره کرد [9]. از میان این ساختارها، ربات‌های موازی انتقالی [10] دارای پتانسیل زیادی در کاربردهایی از قبیل شبیه‌سازی‌های حرکت، ابزارهای موقعیت‌یاب، ماشین کاری و غیره که نیازمند حرکت انتقالی خالص‌اند، می‌باشند.

تاکنون تحقیقات گسترده‌ای در زمینه مدل‌سازی و کنترل این نوع ربات‌ها صورت گرفته است. دوو و یانگ [11] و ربولت [12] با استفاده از روش نیوتن-اویلر مدل دینامیکی پلتفرم استوارت را استخراج نمودند. جی و همکاران [13] اثرات اینرسی پایه‌ها را در مدل‌سازی دینامیکی ربات‌های موازی در نظر گرفتند. همچنین استفان [14] با استفاده از معادلات ماتریسی برگشتی مدل دینامیکی ربات استوارت را استخراج نمود. روش لاغرانژ نیز توسط گرگوپیو [15] و کاسکاول [16] به منظور مدل‌سازی دینامیکی ربات موازی مورد استفاده قرار گرفت.

از دیگر جنبه‌های ربات‌های موازی، مساله کنترل آن‌ها می‌باشد. این ربات‌ها به دلیل آن که در ساختار خود دارای زنجیره سینماتیکی حلقه بسته می‌باشند، دارای دینامیک پیچیده‌ای بوده که همین مساله نیز کنترل آن‌ها را با مشکل مواجه کرده است. الگوریتم‌های کنترل حرکت بر مبنای تکنیک‌های طراحی کنترل کننده می‌توانند طبقه‌بندی شوند. از میان این طبقه‌بندی‌ها می‌توان به کنترل کننده PID کلاسیک اشاره نمود. تحقیقات بسیاری در زمینه کنترل این دسته از ربات‌ها صورت گرفته است. کنترل کننده‌های غیرخطی از قبیل روش‌های مبتنی بر لیپاپونف [18,17] و کنترل دینامیک معکوس (گشتاور محاسبه شده) [20,19] نیز استفاده شده‌اند که در بهبود پاسخ سیستم کنترلی و ریدایلی سیگنال مرجع عملکرد خیلی خوبی داشته‌اند. کردنگی و اکبرزاده [21] با استفاده از کنترل کننده مبتنی بر دینامیک معکوس، به کنترل موقعیت یک نوع ربات موازی پرداختند که کنترل کننده طراحی شده را به ازای ورودی‌های مختلف می‌باشد، کنترل کننده ربات‌های موازی دارای عدم قطعیت‌های مختلف می‌باشد. از جمله روش‌های کنترل مقاوم می‌توان به روش مود لغزشی اشاره نمود. سانگ و همکاران [22] یک کنترل کننده مود لغزشی به همراه روئیت گر طراحی نمودند که مقادیر بهینه بهره‌ها را با استفاده از الگوریتم ژنتیک تعیین کرده بودند و به منظور صحه گذاری نتایج کنترل کننده استخراجی، کنترل کننده طراحی شده را بصورت زمان واقعی روی پلتفرم استوارت پیاده‌سازی نمودند. کیانگ و همکاران [23] با در نظر گرفتن یک نقطه کار به عنوان نقطه کار اسمی که ماتریس‌های مدل دینامیکی در آن نقطه دارای مقادیر ثابتی بودند، یک مدل برای پلتفرم استوارت استخراج نمودند سپس با استفاده از الگوریتم کنترلی مود لغزشی یک کنترل کننده طراحی کردند. جعفری نسب و همکاران [24] با استفاده از طراحی مود لغزشی یک کنترل کننده برای کنترل کننده موقعیت ربات موازی طراحی کردنند. آن‌ها با استفاده از تابع لیپاپونف، اثبات پایداری برای کنترل کننده طراحی شده ارائه نمودند. تقی‌راد [25] و همکاران نیز یک کنترل کننده مود لغزشی مقاوم طبقی برای کنترل موقعیت ربات موازی کالبی ارائه کرددند که پایداری آن را با استفاده از روش دوم لیپاپونف اثبات نمودند. معزی و همکاران یک کنترل کننده مود لغزشی برای یک ربات موازی صفحه‌ای طراحی کرددند که با استفاده از الگوریتم فاخته یک مسیر بهینه به عنوان مسیر مرجع به

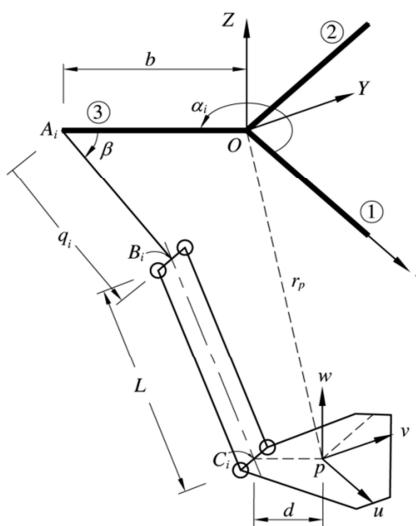


Fig. 2 Schematic of one link of a 3[P2(US)] robot

شکل 2 شماتیک یکی از پایه‌های مکانیزم [3P2(US)]

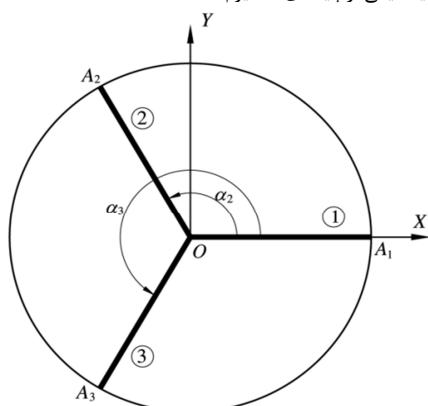


Fig. 3 Upper view of a 3[P2(US)] robot

شکل 3 مکانیزم [3P2(US)] از نمای بالا

با تفاضل رابطه (2) از (1) داریم:

$$\begin{aligned} \vec{r}_{B_i C_i} &= \begin{pmatrix} x_p \\ y_p \\ z_p \end{pmatrix} + d \begin{pmatrix} \cos \alpha_i \\ \sin \alpha_i \\ 0 \end{pmatrix} + q_i \begin{pmatrix} \cos \beta \cos \alpha_i \\ \cos \beta \sin \alpha_i \\ \sin \beta \end{pmatrix} \\ &\quad - \begin{pmatrix} b \cos \alpha_i \\ b \sin \alpha_i \\ 0 \end{pmatrix} \end{aligned} \quad (6)$$

$$\vec{r}_{B_i C_i} = \begin{pmatrix} x_p + d \cos \alpha_i + q_i \cos \beta \cos \alpha_i - b \cos \alpha_i \\ y_p + d \sin \alpha_i + q_i \cos \beta \sin \alpha_i - b \sin \alpha_i \\ z_p + q_i \sin \beta \end{pmatrix} \quad (7)$$

اگر فاصله دو نقطه B_i و C_i به دلیل قرار داشتن بر روی بازوی صلب توسط اندازه آن به صورت رابطه (8) و (9) مقید می‌گردد.

$$|\vec{r}_{B_i C_i}|^2 = L^2 \quad (8)$$

$$\begin{aligned} L^2 &= [x_p + (d - b) \cos \alpha_i + q_i \cos \beta \cos \alpha_i]^2 \\ &\quad + [y_p + (d - b) \sin \alpha_i + q_i \cos \beta \sin \alpha_i]^2 \\ &\quad + [z_p + q_i \sin \beta]^2 \end{aligned} \quad (9)$$

با ساده سازی رابطه (9) برای کمیت q_i سینماتیک معکوس استخراج می‌شود.

$$\begin{aligned} f_i &= q_i^2 + 2(z_p \sin \beta + [(x_p + (d - b) \cos \alpha_i) \cos \alpha_i \\ &\quad + (y_p + (d - b) \sin \alpha_i) \sin \alpha_i] \cos \beta) q_i + z_p^2 \\ &\quad + (x_p + (d - b) \cos \alpha_i)^2 + (y_p + (d - b) \sin \alpha_i)^2 \\ &\quad - L^2 = 0 \end{aligned} \quad (10)$$

این سه معادله، معادلات قید سیستم را تشکیل می‌دهند. با تعریف کمیت



Fig. 1 Schematic of a 3[P2(US)] parallel manipulator

شکل 1 شماتیک ربات موازی [3P2(US)]

نقطه و از طرف دیگر به صفحه بالایی با زاویه 120 درجه متصل شده‌اند. دو مفصل کروی و دو مفصل یونیورسال توسط دو لینک به هم متصل شده‌اند که از یک طرف به مفصل کشویی و از طرف دیگر به مجری نهایی متصل شده‌اند. مجری نهایی در بالای پایه ثابت یا رو به بالا قرار می‌گیرد و از آن می‌توان به عنوان شبیه‌ساز در کاربردهای مختلف استفاده کرد. حالت دوم این که می‌توان در کاربردهای مختلف از جمله به عنوان عملیات مونتاژ استفاده کرد.

3- تحلیل سینماتیک

برای تحلیل فضای کاری و همچنین تحلیل تکینگی، استخراج معادلات دینامیکی حاکم بر مکانیزم موازی سه درجه آزادی، ابتدا معادلات سینماتیکی شامل سینماتیک معکوس مربوط به موقعیت ربات مذکور استخراج شده و در ادامه به استفاده از آن پرداخته شده است.

3-1- سینماتیک معکوس

در تحلیل سینماتیک معکوس، با داشتن موقعیت و جهت‌گیری مجری نهایی باید موقعیت عملگرها را تعیین کرد. در این قسمت با توجه به شکل 2 و 3 به استخراج معادلات سینماتیک معکوس با استفاده از روش تحلیلی پرداخته شده است. مطابق شکل 2 دو چارچوب مختصات نسبی و همچنین صفحه عموری از سه نقطه انتهای لینک‌ها مطابق شکل در نظر گرفته شده است. چارچوب مختصات مرجع XYZ در محل تقاطع صفحه مذکور و محور تقارن عمودی قرار داده شده است. مختصات دکارتی محلی uvw در مرکز پلتفرم متحرک، و لینک میانی به طول L بین پلتفرم متحرك و ثابت نصب شده است.

بردار مکان نقاط ابتدا و انتهای شاخه tam به صورت روابط (1) و (2) نوشته می‌شود:

$$\vec{r}_{B_i} = \vec{r}_{A_i} + \vec{r}_{A_i B_i} \quad (1)$$

$$\vec{r}_{C_i} = \vec{r}_{p_i} + \vec{r}_{p_i C_i} \quad (2)$$

که کمیت‌های داده شده عبارتند از:

$$\vec{r}_{A_i B_i} = q_i \begin{pmatrix} -\cos \beta \cos \alpha_i \\ -\cos \beta \sin \alpha_i \\ -\sin \beta \end{pmatrix} \quad (3)$$

با توجه به شکل 3 $\alpha_i = (i-1) \times 120^\circ$ و $\beta = 40^\circ$ می‌باشد.

$$\vec{r}_{A_i} = \begin{pmatrix} b \cos \alpha_i \\ b \sin \alpha_i \\ 0 \end{pmatrix} \quad \vec{r}_p = \begin{pmatrix} x_p \\ y_p \\ z_p \end{pmatrix} \quad \vec{r}_{p_i} = \begin{pmatrix} d \cos \alpha_i \\ d \sin \alpha_i \\ 0 \end{pmatrix} \quad (4)$$

$$\vec{r}_{B_i C_i} = \vec{r}_{C_i} - \vec{r}_{B_i} \quad (5)$$

روابط (17) و (18) در رابطه (14)، لاغرانژین به صورت رابطه (19) بازنویسی می‌شود.

$$L = \frac{1}{2}m_1(\dot{q}_1^2 + \dot{q}_2^2 + \dot{q}_3^2) + \frac{1}{2}m_2(\dot{x}_p^2 + \dot{y}_p^2 + \dot{z}_p^2) - [m_1g\sin\beta(q_1 + q_2 + q_3) + m_2gz_p] \quad (19)$$

با جایگذاری لاغرانژین در معادلات (19)، شش معادله لاغرانژ به صورت زیر در خواهد آمد:

$$\begin{aligned} m_1\ddot{q}_i - 2\lambda_i(\sin\alpha_i\cos\beta \\ [x_p - y_p + (\cos\alpha_i + \sin\alpha_i)(d - b + q_i\cos\beta)] \\ + \sin\beta(z_p + q_i\sin\beta)) - m_1g\sin\beta = F_i, \quad (i = 1, 2, 3) \end{aligned} \quad (20)$$

$$m_2\ddot{x}_p - \sum_{j=1}^3 2\lambda_j[x_p + (d - b + q_j\cos\beta)\cos\alpha_j] = 0 \quad (21)$$

$$m_2\ddot{y}_p - \sum_{j=1}^3 2\lambda_j[y_p + (d - b + q_j\cos\beta)\sin\alpha_j] = 0 \quad (22)$$

$$m_2\ddot{z}_p + m_2g - \sum_{j=1}^3 2\lambda_j[z_p + q_j\sin\beta] = 0 \quad (23)$$

برای حل شش معادله دیفرانسیل حاصل که شامل 9 مجهول هستند، نیاز به سه معادله دیگر می‌باشد که با دو بار مشتق‌گیری از معادلات قید (10) به صورت زیر بدست می‌آیند.

$$\begin{aligned} [q_i + (d - b)\cos\beta + z_p\sin\beta + x_p\cos\beta\sin\alpha_i \\ - 2y_p\cos\beta\cos\alpha_i]\ddot{q}_i + [x_p - (d - b)\sin\alpha_i \\ + q_i\cos\beta\sin\alpha_i]\ddot{x}_p + [y_p - (d - b)\cos\alpha_i \\ - q_i\cos\beta\cos\alpha_i]\ddot{y}_p + (z_p + q_i\sin\beta)\ddot{z}_p \\ + \dot{x}_p^2 + \dot{y}_p^2 + \dot{z}_p^2 + 2\dot{q}_i\dot{x}_p\cos\beta\sin\alpha_i \\ - 2\dot{q}_i\dot{y}_p\cos\beta\cos\alpha_i + 2\dot{q}_i\dot{z}_p\sin\beta = 0, \quad (i = 1, 2, 3) \end{aligned} \quad (24)$$

با محاسبه ضرایب لاغرانژ از معادلات (21) تا (23) و قرار دادن در معادلات (20) ضرایب لاغرانژ حذف شده و در نهایت معادلات دینامیکی ربات به صورت شش معادله دیفرانسیل غیرخطی (20) و (24) در می‌آیند. این شش معادله را می‌توان به فرم ماتریسی (25) نشان داد.

$$M(\theta)\ddot{\theta} + C(\theta, \dot{\theta})\dot{\theta} + G(\theta) = F \quad (25)$$

که M و C و G به ترتیب ماتریس‌های جرم، ماتریس اثرات گریز از مرکز و ژیروسکوپی و بردار نیروهای گرانشی می‌باشند.

5- کنترل کننده مود لغزشی

عدم قطعیت مدل در سیستم‌های مکانیکی می‌تواند اثرات منفی بر عملکرد آنها بگذارد. رهیافت کنترل مقاوم از جمله ابزارهای مهم برای مقابله با عدم قطعیت در مدل می‌باشد. به عنوان نمونه یکی از رهیافت‌های کنترل مقاوم، روش کنترل مود لغزشی می‌باشد [22].

از جمله معاوی این روش کنترلی که معمولاً کاربرد آن را برای کنترل سیستم‌های مکانیکی محدود می‌کند، سوئیچینگ فرکانس بالا است که باعث به وجود آمدن پدیده چترینگ می‌شود. یک سیستم تک ورودی-تک خروجی غیرخطی به صورت رابطه (26) تعریف می‌شود:

$$q^{(n)} = f(q, t) + b(q, t)u(t) \quad (26)$$

که q بردار متغیرهای حالت، u ورودی کنترلی، f و b نیز توابعی از متغیرهای حالت و زمان‌اند. مساله کنترلی بین صورت است که حالت q را با وجود نایقینی تعیین شود که یک حالت متغیر با زمان مشخص q_d را با وجود نایقینی تعیین کند. خطای تعییب مسیر در متغیر حالت q را به صورت $\tilde{q}(t) = q(t) - q_d(t)$ در نظر می‌گیریم. یک سطح متغیر با زمان در فضای حالت n بعدی به صورت رابطه (27) تعریف می‌شود.

$$S(q, t) = \left(\frac{d}{dt} + \Lambda\right)^{n-1}, \quad \tilde{q} = 0 \quad (27)$$

که در آن Λ یک ثابت اکیدا مثبت می‌باشد. به منظور کاهش خطای ریابی مسیر، عبارت انتگرالی به رابطه (27) اضافه می‌شود.

های Γ_i و A_i :

$$\begin{aligned} A_i &= z_p\sin\beta + [(x_p + (d - b)\cos\alpha_i)\cos\alpha_i \\ &+ (y_p + (d - b)\sin\alpha_i)\sin\alpha_i]\cos\beta \end{aligned} \quad (11)$$

$$\Gamma_i = (x_p + (d - b)\cos\alpha_i)^2 + (y_p + (d - b)\sin\alpha_i)^2 + z_p^2 - L^2 \quad (12)$$

حال با جایگذاری روابط (11) و (12) در رابطه (10)، معادلات سینماتیک معکوس مکانیزم موازی ربات مورد نظر برای هر کدام از پایه‌ها به دست می‌آید.

$$q_i = -A_i \pm \sqrt{A_i^2 - \Gamma_i} \quad , \quad (i = 1, 2, 3) \quad (13)$$

با توجه به رابطه (13) دو جواب برای سینماتیک معکوس بدست می‌آید که با توجه به پیکربندی در نظر گرفته شده برای ربات، جواب منفی در این مکانیزم قابل قبول است. ابعاد طراحی این مکانیزم در جدول 1 آمده است.

4- مدل سازی دینامیکی

در این بخش، مدل دینامیکی ربات بر مبنای مدل سینماتیکی ارائه شده در بخش سوم استخراج می‌شود. برای استخراج مدل دینامیکی ربات از روش لاغرانژ استفاده می‌شود. از آنجایی که معادلات قید مکانیزم موازی در مختصات تعیین یافته هستند، فرمول بندی معادلات لاغرانژ برای سیستم محدود مطابق رابطه (14) به کار گرفته می‌شود

$$\frac{d}{dt}\left(\frac{\partial L}{\partial \dot{\theta}_j}\right) - \frac{\partial L}{\partial \theta_j} = Q_j + \sum_{i=1}^3 \lambda_i \frac{\partial f_i}{\partial \theta_j}, \quad (j = 1, 2, \dots, 6) \quad (14)$$

که θ_j ، زامین مختصه تعیین یافته و Q_j نیروی تعیین یافته نظری آن می‌باشد. همچنین λ_i و f_i به ترتیب بیانگر ضرایب لاغرانژ و معادلات قید می‌باشند. مختصات تعیین یافته برای توصیف سیستم به صورت رابطه (15) می‌باشند.

$$\theta = [q]^\top, \quad q = [q_1 \ q_2 \ q_3]^\top, \quad p = [x_p \ y_p \ z_p]^\top \quad (15)$$

که q حاوی مولفه‌های موقعیت عملگرها و p مولفه‌های موقعیت مجری نهایی می‌باشند.تابع لاغرانژین به صورت رابطه (16) نوشته می‌شود.

$$L(\theta, \dot{\theta}) = K(\theta, \dot{\theta}) - U(\theta) \quad (16)$$

که K و U به ترتیب انرژی‌های جنبشی و پتانسیل ربات می‌باشند. ترم انرژی جنبشی ربات به صورت رابطه (17) بیان می‌شود.

$$K = \frac{1}{2}m_1(\dot{q}_1^2 + \dot{q}_2^2 + \dot{q}_3^2) + \frac{1}{2}m_2(\dot{x}_p^2 + \dot{y}_p^2 + \dot{z}_p^2) \\ m_1 = m_p + \frac{m_l}{2}, \quad m_2 = m_e + 3\left(\frac{m_l}{2}\right) \quad (17)$$

که m_l و m_e به ترتیب بیانگر جرم مجری نهایی، جرم میله‌های رابط و رابط، مساوی با هم و هریک متمرکز در دو انتهای فرض شده است. همچنین می‌توان انرژی پتانسیل مکانیزم را به صورت رابطه (18) نوشت.

$$U = m_1g\sin\beta(q_1 + q_2 + q_3) + m_2gz_p \quad (18)$$

جدول 1 ابعاد و زوایای ربات

Table 1 Dimensions and angles of the robot

پارامترها	مقادیر
α_i	$(i - 1) \times 120^\circ$
β	40°
d (mm)	28
b (mm)	325
L (mm)	340

که β زاویه بین راستای مفصل کشویی با پلکفرم ثابت است. با جایگذاری

$$V = \frac{1}{2} S^T S > 0 \quad (41)$$

با مشتق گیری از طرفین رابطه (41):

$$\dot{V} = S^T \dot{S} \leq 0 \quad (42)$$

که معادله (42) شرط پایداری می‌باشد. با توجه به شرایط پایداری تابع لیاپانوف و با استفاده از معادله سطح در نظر گرفته شده، با ساده‌سازی ریاضی، قانون کنترل مود لغزشی برای ربات موازی به صورت رابطه (43) استخراج می‌شود:

$$F = M(\ddot{q}_d - 2\Lambda e - \Lambda^2 e) + C\dot{q} + G - Mktanh(S) \quad (43)$$

6- طراحی مسیر

به منظور استفاده از ربات در فعالیت‌های صنعتی، طراحی مسیر از اهمیت خاصی برخوردار است. طراحی مسیر ربات به وسیله تعدادی نقطه دقت که نشان دهنده موقعیت مجری نهایی در چند لحظه از زمان می‌باشند، صورت گرفته است. نقاط انتخابی باید درون فضای کاری قابل دسترس و همچنین به دور از نقاط تکین ربات باشند. تحلیل فضای کاری و تکینگی مکانیزم پیشنهادی توسط نویسنده‌گان انجام شده است [27]. از توابع درون‌یاب درجه سوم برای تولید مسیر مطلوب از میان نقاط انتخابی به گونه‌ای استفاده شده است که پیوستگی سرعت و شتاب حفظ شود.

$$\begin{aligned} x_d(t) &= \text{spline}(X, T, t) \\ y_d(t) &= \text{spline}(Y, T, t) \\ z_d(t) &= \text{spline}(Z, T, t) \end{aligned} \quad (44)$$

به منظور شبیه سازی و اعمال تکنیک کنترلی یک مسیر در صفحه افقی طراحی شده و برای حرکت ربات مورد استفاده قرار گرفته است. نتایج پیاده سازی سیستم حلقه بسته برای کنترل ربات در دو شبیه‌سازی روی مسیر طراحی شده در قسمت بعد آورده می‌شود.

7- نتایج

1-1- شبیه سازی 1

در شبیه سازی اول، دو تکنیک کنترلی خطی سازی پسخوراند و مود لغزشی در تعقیب مسیر مورد نظر پیاده سازی شده است. در این شبیه سازی سه نیروی اغتشاشی سینوسی با دامنه‌های 2، 3 و 4 نیوتون و فرکانس‌های 60، 20 رادیان بر ثانیه روی عملگرها در نظر گرفته شده‌اند. با محاسبه نیروهای ناشی از اینرسی روی سه عملگر مشخص شد که تعییرات در پارامتر جرم می‌تواند تأثیر قابل توجهی در سیگنال‌های کنترلی داشته باشد. بنابراین، به جهت بررسی عملکرد مقاوم تکنیک‌های کنترلی، بر اساس برآورده که نویسنده‌گان از تعییری که اتصال ابزارهای مختلف روی مجری نهایی و اتصالات موجود روی عملگرها، می‌تواند روی پارامتر جرم ایجاد کند، یک عدم قطعیت 20 درصدی در ماتریس جرم در نظر گرفته شده است.

مسیرهای مطلوب و کنترل شده مجری نهایی در شکل 4 نشان داده شده‌اند. رفتار کیفی حاصل نشان دهنده عملکرد بهتر کنترل کننده مود لغزشی در حضور عدم قطعیت می‌باشد.

تعقیب مسیر مطلوب در منحنی‌های نمودار زمانی حرکت مجری نهایی و عملگرها در شکل‌های 5 و 6 به طور واضح‌تر مشاهده می‌شود.

مولفه‌های خطای تعقیب مسیر در شکل 7 نمایش داده شده است. همانطور که در شکل 7 قابل مشاهده است سیگنال خطای حاصل از تکنیک مود لغزشی علاوه بر داشتن مقدار کوچکتر، نوسان‌های کمتری نیز دارد.

سیگنال‌های کنترلی عملگرها برای کنترل ربات روی مسیر مطلوب در شکل 8 نشان داده شده‌اند.

$$S(q, t) = \left(\frac{d}{dt} + \Lambda \right)^{n-1} \int_0^t \tilde{q} dt \quad (28)$$

هدف از این تعریف، نگه داشتن شبیه سطح لغزش در نزدیکی صفر است. با انتخاب قانون کنترل // معادله (26) طوری بدست می‌آید که خارج از $S(t)$ رابطه (29) برقرار است.

$$\frac{1}{2} \frac{d}{dt} S^2 \leq -\eta |S| \quad (29)$$

که در آن η یک ثابت اکیدا مثبت است. همچنین:

$$if S(0) > 0 \rightarrow \frac{d}{dt} S(t) \leq -\eta \quad (30)$$

به منظور از بین بردن تعییرات، از زمان صفر تا زمان رسیدن به سطح، انتگرال گرفته می‌شود:

$$\int_0^{t_{\text{reach}}} \frac{d}{dt} S(t) \leq - \int_0^{t_{\text{reach}}} \eta \rightarrow S(t_{\text{reach}}) - S(0) \leq -\eta(t_{\text{reach}} - 0) \quad (31)$$

رابطه (30) تضمین می‌کند که اگر q_d به نرسد سطح $S(t)$ در یک زمان محدود کوچکتر از $S(t=0)/\eta$ به دست می‌آید.

$$if S(0) < 0 \rightarrow 0 - S(0) \leq -\eta(t_{\text{reach}}) \rightarrow S(0) \leq -\eta(t_{\text{reach}}) \rightarrow t_{\text{reach}} \leq \frac{|S(0)|}{\eta} \quad (32)$$

با شروع از نقطه $0 < S(0) <$ می‌توان نتایج مشابهی نیز بدست آورد، پس

$$t_{\text{reach}} \leq \frac{|S(0)|}{\eta} \quad (33)$$

حال متغیر لغزش به صورت رابطه (34) تعریف می‌شود:

$$S(q, t) = \left(\frac{d}{dt} + \Lambda \right)^{n-1} \tilde{q} \quad (34)$$

از طرفین رابطه (34) و با انتخاب $n = 2$ نسبت به زمان مشتق گیری می‌شود.

$$\dot{S} = (\ddot{q} - \ddot{q}_d) + \Lambda(\dot{q} - \dot{q}_d) \quad (35)$$

یک سیستم مرتبه دو به صورت رابطه (36) در نظر گرفته می‌شود.

$$\ddot{q} = f(q, t) + b(q, t)u(t) \rightarrow \dot{S} = f + u - \ddot{q}_d + \Lambda(\dot{q} - \dot{q}_d) \quad (36)$$

قانون کنترلی $\hat{u}(t)$ جهت رسیدن به $\dot{S} = 0$ به صورت (37) تقریب زده می‌شود.

$$\hat{u}(t) = -\hat{f} + \ddot{q}_d - \Lambda(\dot{q} - \dot{q}_d) \quad (37)$$

برای اینکه شرط لغزش (30) با وجود نایقینی در دینامیک $f(q, t)$ ، برقرار باشد، روی سطح $S = 0$ ، یک جمله ناپیوسته به $\hat{u}(t)$ اضافه شده که بیان گر قانون کنترلی سوئیچینگ است.

$$u(t) = \hat{u}(t) - k(q, t)\text{sgn}(S(t)) \quad (38)$$

که تابع سوئیچینگ بصورت رابطه (39) می‌باشد:

$$\text{sgn}(S(t)) = \begin{cases} 1 & , s > 0 \\ 0 & , s = 0 \\ -1 & , s < 0 \end{cases} \quad (39)$$

در کاربردهای عملی به جای تابع علامت \tanh از تابع sgn به علت عملکرد بهتر استفاده می‌شود. در شبیه‌سازی انجام شده در این پژوهش نیز از این تابع استفاده شده است.

در رابطه (38)، $k(q, t)$ یک ثابت مثبت است. بنابراین با انتخاب $k(q, t)$ نسبتاً بزرگ، می‌توان تضمین کرد که رابطه (30) برقرار است؛ یعنی مربع فاصله تا سطح، در امتداد همه مسیرهای سیستم کاهش می‌یابد. مجدداً معادله سطح لغزش به صورت رابطه (40) در نظر گرفته می‌شود:

$$\begin{aligned} S(q, t) &= \left(\frac{d}{dt} + \Lambda \right)^2 \left(\int_0^t \tilde{q} dt \right) \\ &= \left(\frac{d^2}{dt^2} + 2\Lambda \frac{d}{dt} + \Lambda^2 \right) \left(\int_0^t \tilde{q} dt \right) \\ &= \dot{e} + 2\Lambda e + \Lambda^2 \int_0^t e dt \end{aligned} \quad (40)$$

با استفاده از تئوری لیاپانوف، تابع لیاپانوف بصورت رابطه (41) در نظر گرفته می‌شود:

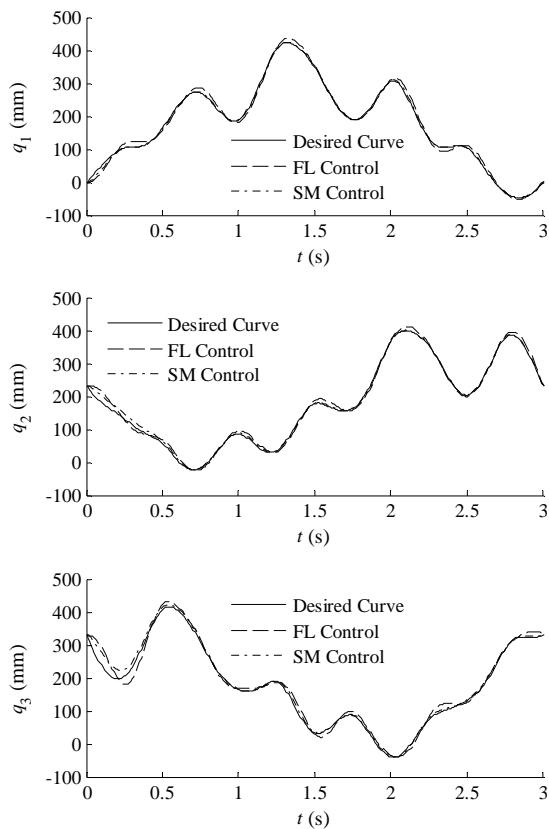


Fig. 6 Actuator motion plots

شکل 6 نمودار زمانی حرکت عملگرها

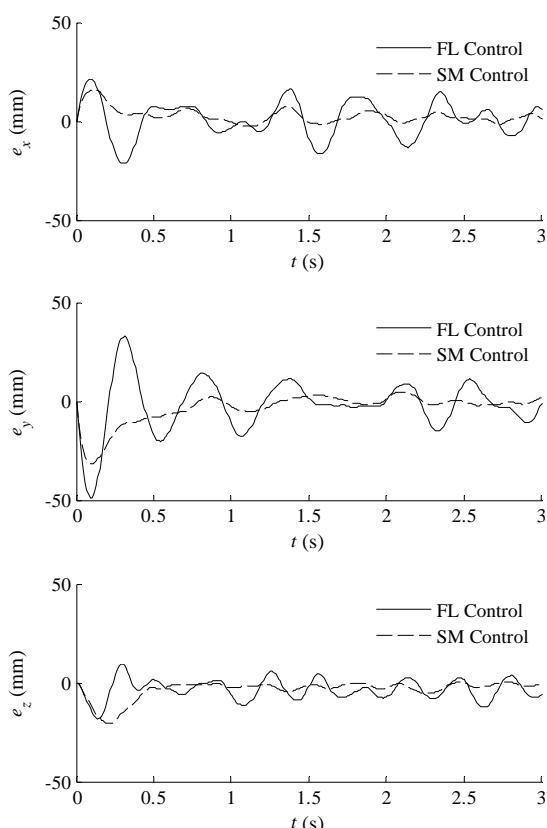


Fig. 7 Tracking error components

شکل 7 مولفه‌های خطای تعقیب مسیر

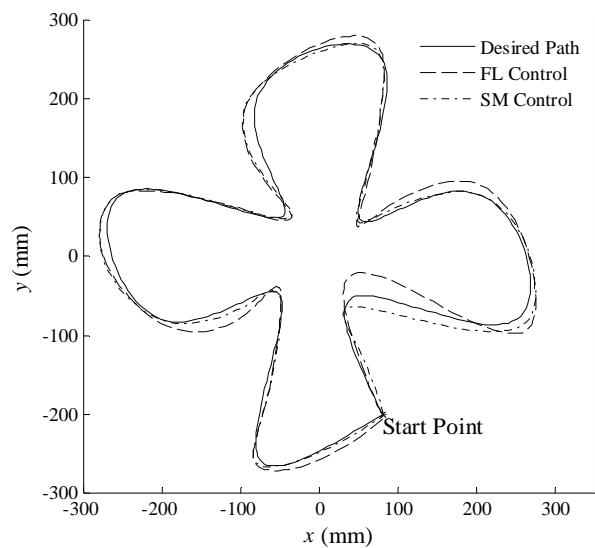


Fig. 4 Desired and actual paths

شکل 4 مسیرهای واقعی و مطلوب

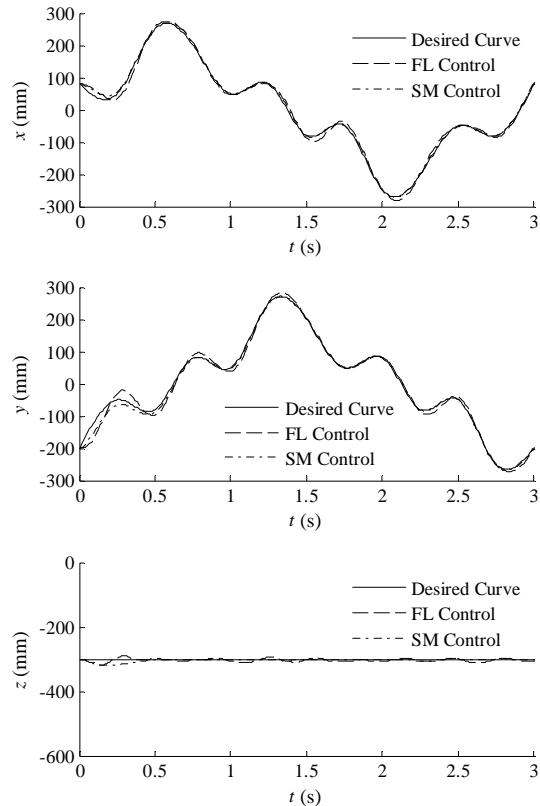


Fig. 5 End-effector motion plots

شکل 5 نمودار زمانی حرکت مجری نهایی

2-7- شبیه سازی 2

در شبیه سازی دوم، دو کنترل مود لغزشی با دوتابع سطح لغزش متفاوت پیاده سازی شده است. یکتابع با استفاده از رابطه (27) به ازای $n=2$ و تابع دیگر با استفاده از رابطه (28) به ازای $n=3$ و حاوی عبارت انگرالی انتخاب می شوند. بنابراین، دوتابع سطح لغزش در کنترل اول و دوم به ترتیب به صورت روابط (45) و (46) در نظر گرفته شده اند.

$$S(q, t) = \left(\frac{d}{dt} + \Lambda \right) \tilde{q} \quad (45)$$

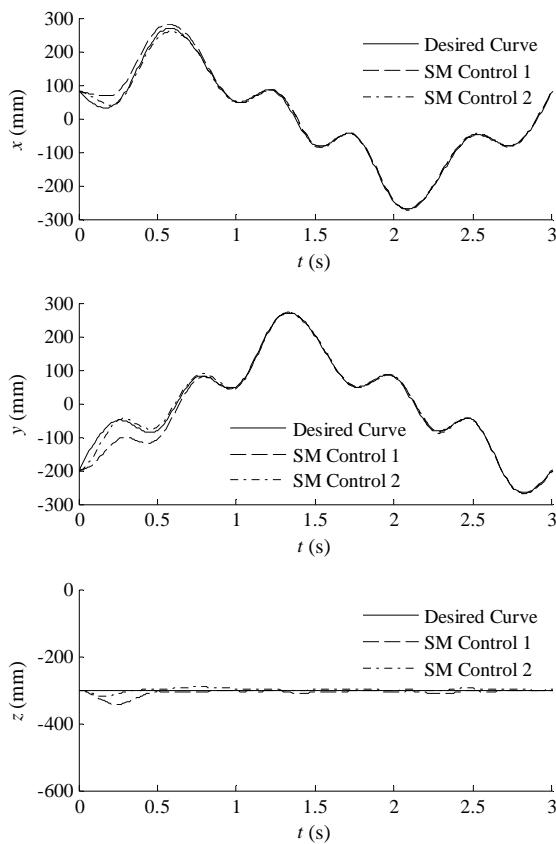


Fig. 10 Time variations of end-effector positions

شکل ۱۰ تغییرات زمانی موقعیت مجری نهایی

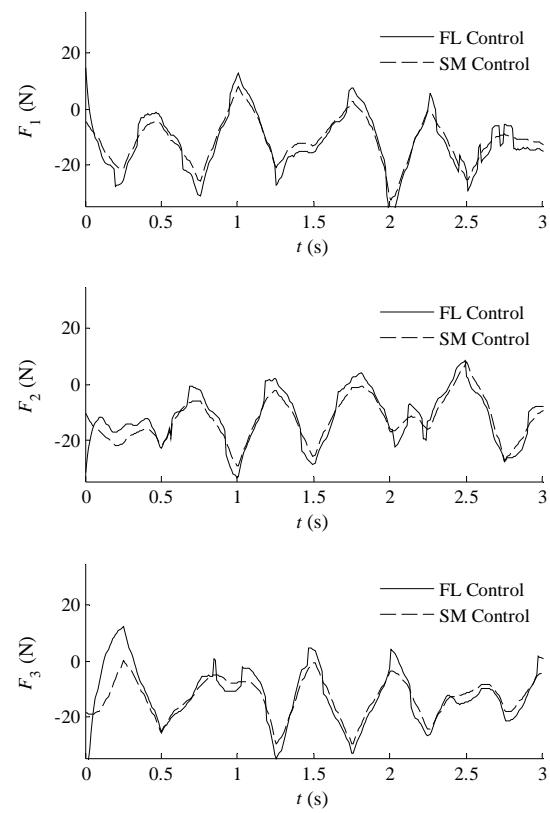


Fig. 8 Control signals

شکل ۸ سیگنال‌های کنترلی

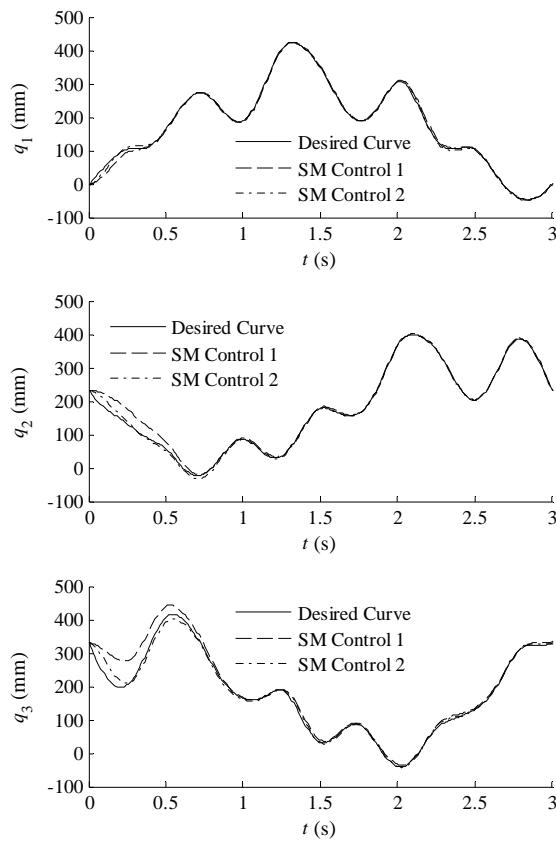


Fig. 11 Time variations of actuator positions

شکل ۱۱ تغییرات زمانی موقعیت عملگرها

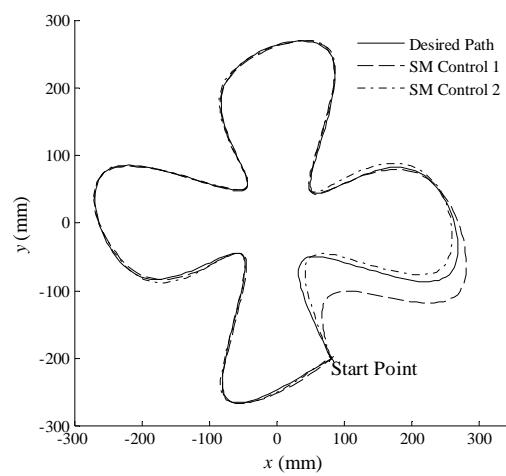


Fig. 9 Desired and actual paths

شکل ۹ مسیرهای واقعی و مطلوب

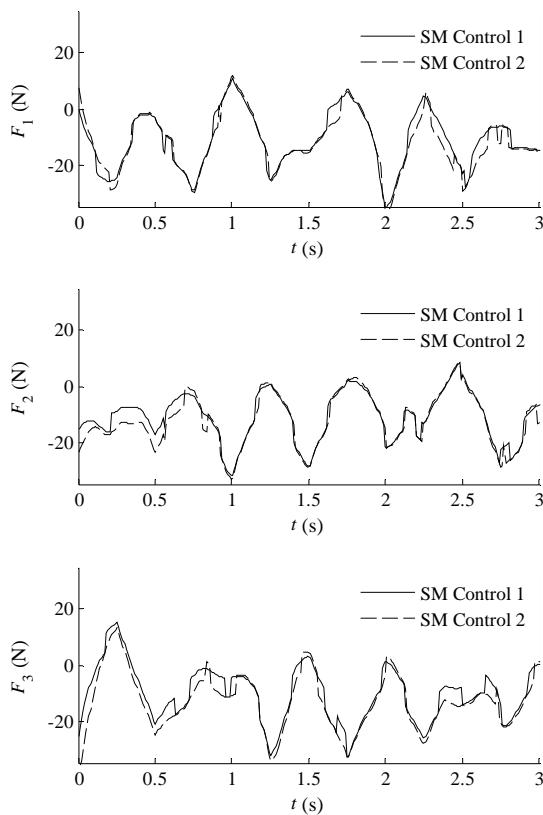


Fig. 13 Control signals of actuators forces

شکل 13 سیگنال‌های کنترلی نیروی عملگرها

سی و خطا نیز تنظیم شدند. نتایج شبیه‌سازی‌ها نشان می‌دهند که کنترل کننده مود لغزشی نسبت به کنترل کننده خطی‌سازی پسخوراند در مقابل عدم قطعیت‌های مدل عملکرد بهتری نشان می‌دهد. همچنین کنترل کننده مود لغزشی با تابع سطح لغزش انتگرالی عملکرد مناسب‌تری برای کنترل ربات [3]P2(US) مورد مطالعه، داشته است.

9-مراجع

- [1] J. P. Merlet. *Parallel Robots*, Second edition, pp. 116-124, London: Kluwer Academic Publishers, 2006.
- [2] A. E. Codourey, A Burdet, body-oriented method for finding a linear form of the dynamic equation of fully parallel robots, *IEEE International Conference on Robotics and Automation*, Alberquerque, Melborn, Austria , NM, 1997.
- [3] B. Monserrat, C. Gosselin, Workspace analysis and optimal design of a 3-leg 6-DOF parallel platform mechanism, *IEEE Transaction on Robotics and Automation*, Vol. 19, No. 6, pp. 954-966, 2003.
- [4] G. Liu, Z. Li, A unified geometric approach to modeling and control of constrained mechanical systems, *IEEE Transactions on Robotics and Automation* Vol. 18, No. 4, pp. 574-587, 2002.
- [5] K. Homma, O. Fukuda, J. Sugawara, Y. Nagata, M. Usuba, A wire-driven leg rehabilitation system: Development of a 4-DOF experimental system, in *Proceedings of IEEE/ASME International Conferences on Advanced Intelligent Mechatronics*, Sweden, pp. 908-913, 2003.
- [6] M. Ceccarelli, E. Ottaviano, A workspace evaluation of an eclipse robot, *Robotica* , Vol. 20, No. 3, pp. 299-313, 2002.
- [7] Z. Wang, S. Ji, Y. Li, Y. Wan, A unified algorithm to determine the reachable and dexterous workspace of parallel manipulators. *Robotics and Computer Integrated Manufacturing*, Vol. 26, No. 5, pp. 454-460, 2010.
- [8] C. Gosselin, J. Angeles, Singularity analysis of closed-loop kinematic chains, *Robotics and Automation, IEEE Transactions*, Vol. 6, No.3, pp. 281- 290, 1990.
- [9] H. B. Choi, A. Konno, M. Uchiyama, Analytic singularity analysis

سیگنال‌های کنترلی عملگرها برای کنترل ربات روی مسیر مطلوب در مؤلفه‌های خطی تعقیب مسیر در شکل 12 نمایش داده شده است. همانطور که در شکل قابل مشاهده است، سیگنال خطی حاصل از تکنیک مود لغزشی دوم کوچکتر است.

شکل 13 نشان نشان داده شده‌اند. چنانکه دیده می‌شود، سیگنال‌های کنترلی در هر دو تکنیک نسبتاً هموار بوده و به محدوده اشباع خود نرسیده‌اند. سیگنال کنترلی در دو حالت از نظر اندازه تفاوت چندانی ندارند که نشان دهنده تلاش کنترلی تقریباً یکسان می‌باشد. با توجه به نرمال بودن سیگنال‌ها از نظر مقدار و فرکانس با انتخاب عملگرهای مناسب، هر دو سیگنال نشان داده شده می‌توانند در محدوده عملکرد عملگرها قرار بگیرند.

8-نتیجه گیری

در این مقاله ابتدا با استفاده از هندسه ربات معادلات سینماتیک معکوس یک ربات موازی استخراج شده و به کمک این معادلات، معادلات قید حاکم بر مکانیزم بدست آمده است. به منظور کنترل ربات، معادلات دینامیکی ربات با استفاده از روش لاگرانژ استخراج شده است. در مدل سازی دینامیکی ربات، با توجه به مقید بودن سیستم از ضرایب لاگرانژ استفاده می‌شود. به منظور حفظ پیوستگی سرعت و شتاب، طراحی مسیر با استفاده از درون‌بابی اسپلاین صورت گرفته است. با توجه به این که مدل دینامیکی ربات مورد مطالعه دارای عدم قطعیت پارامتری می‌باشد، به منظور کنترل ربات روی مسیر طراحی شده، کنترل کننده مود لغزشی طراحی شده است که حتی امکان در مقابل این عوامل مقاوم باشد. از دوتابع سطح لغزش مختلف در طراحی کنترل کننده استفاده شده است. ضرایب کنترل کننده‌ها به صورت

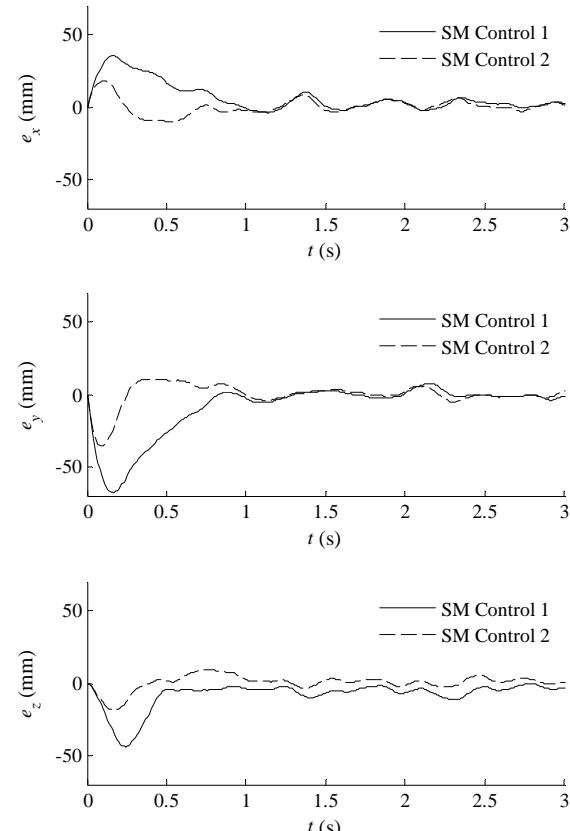


Fig. 12 Error components

شکل 12 مولفه‌های خطأ

- robots with redundant cables: controllers with positive tensions, *IEEE Transactions on Robotics*, Vol. 21, No. 3, pp.457-465, 2005.
- [20] K.Williams, L. Robert, J. Vadia. Planar Translational Cable-Direct-Driven Robots, *Journal of Robotic Systems*, Vol. 20, No. 3, pp.107-120, 2003.
- [21] H. Kordjazi, A. Akbarzadeh, Control of 3-PRR parallel robots using computed torque method, *Tenth Conference on Manufacturing Engineering*, Babol, Iran, 2010. (in Persian)
- [22] K. U. Sung, M. C. Lee, S. Kwon, W.Y. Suk, Sliding Mode controller with sliding perturbation observer based on gain optimization using genetic algorithm, *KSME International Journal*, Vol. 18, No. 4, pp. 630-639, 2004..
- [23] W. Qiang, C. Juan, T. Zhiyong, Study of sliding mode control for stewart platform based on simplified dynamic model, *The IEEE International Conference On Industrial Informatics (INDIN 2008) DCC Daejeon*, Korea, July 13-18, 2008.
- [24] M. Jafarinasab, Sliding mode control of a novel 6-DOF parallel manipulator with rotary actuators, , *16th International Conference on Methods and Models in Automation and Robotics (MMAR)*, IEEE, Athens, Greece, 2011.
- [25] H.Taghirad, R.Babaghasabha, M. Khosravi, Adaptive robust control of fully-constrained cable driven parallel robots, *Mechatronics*, Vol. 25, pp. 27-36, 2015.
- [26] S.A.Moezi,M.Rafeeyan, S.Ebrahimi, Sliding mode control of 3-RPR parallel robot on the optimal path using cuckoo optimization algorithm, *Modares Mechanical Engineering*, Vol. 15, No. 2, pp. 147-158, 2015. (in Persian)
- [27] M. Mazare, M. Taghizadeh, M. R. Najafi, Design, Manufacturing and Kinematic Analysis of a Kind of 3-DOF Translational Parallel Manipulator, *Modares Mechanical Engineering*, Vol. 16, No. 7, pp. 327-334, 2016. (in Persian)
- of a 4-DOF parallel robot based on Jacobian deficiencies. *International Journal of Control, Automation and Systems*, Vol. 8, No. 2, pp. 378-384, 2010.
- [10] X. Kong, C. M. Gosselin, Type synthesis of 3-DOF translational parallel manipulators based on screw theory, *ASME Journal of Mechanical Design*, Vol. 126, No. 1, pp. 83-92, 2004.
- [11] W. Do, D. Yang, Inverse dynamic analysis and simulation of a platform type of robot, *Journal of Robot Systems*, Vol. 121, No. 5, pp. 209-227, 1988.
- [12] C. Reboulet, T Berthonieu, Dynamic models of a six degree of freedom parallel manipulator, *Proceedings of the IEEE fifth international conference on robotics and automation*, France, pp. 1153-57, 1991.
- [13] J. Zhiming, Dynamics decomposition for Stewart platforms, *Journal of Mechanical Design*, Vol. 116, No. 1, pp. 67-69, 1994.
- [14] S. Stefan, Dynamics modelling of a Stewart-based hybrid parallel robot, *Advanced Robotics*, Vol. 29, No.14, pp. 929-938, 2015.
- [15] D. Gregório R. Parenti-Castelli, Dynamics of a class of parallel wrists, *Journal of Mechanical Design*, Vol. 41, No.3, pp. 126-436, 2004.
- [16] C. Fabrizio, B.Siciliano,L. Villani. The Tricept robot: dynamics and impedance control, *IEEE/ASME Transactions on Mechatronics* Vol. 8, No. 2, pp. 263-268, 2003.
- [17] M. Oh, So. Ryeok, Sunil K. Agrawal, Generation of feasible set points and control of a cable robot, *IEEE Transactions on Robotics*, Vol. 22, No. 3, pp. 551-558, 2006.
- [18] M. Khosravi, H. Taghirad, Dynamic analysis and control of fully-constrained cable robots with elastic cables: *Variable stiffness formulation In Cable-Driven Parallel Robots*, Vol. 124, No. 7, pp. 161-177. Springer International Publishing, 2015.
- [19] M. Oh, So-Ryeok, Sunil K. Agrawal, Cable suspended planar